

Herdenken van de Coronacrisis: impuls voor een collectieve aanpak?

Voorstel tbv MCC, via ACC

Bespreekpunten ACC

1. Is het ACC het ermee eens dat er aandacht moet komen voor herdenken na de crisis? (najaar 2021) met een nationale impuls voor een collectieve aanpak?
NB. In het DOC is ook genoemd dat een afweging kan worden gemaakt om hier als overheid geen actieve rol in te spelen maar het volledig aan de samenleving over te laten
2. Eens met de het voorstel dat de overheden een impuls geven, maar dat de invulling vanuit de samenleving komt en a-politiek is?
3. Kan het ACC zich vinden in de opzet van een nationaal comité?
 - Voorstel voor een breed samengesteld comité, vertegenwoordigd door gemeenten en het Caribisch deel van het Koninkrijk, verschillende sectoren, zoals onderwijsveld, bedrijven, maar ook ervaringsdeskundigen, zoals verpleger, onderwijzer, oudere, jeugd
4. Overweging van de woordkeuze herdenken, gelet op gevoeligheid: herdenken, erkennen, helen, reflectie. Voorstel: herdenken

Beslispunten ACC

- Akkoord met voorstel voorleggen aan de MCC?
- Akkoord met woordkeuze 'herdenken' met benoemen van gevoeligheid?
- Akkoord met voorleggen aan MCC van de vragen:
 1. Is de MCC het ermee eens dat er aandacht moet komen voor herdenken na de crisis? (najaar 2021) en met een nationale impuls voor een collectieve aanpak?
 2. Is de MCC het eens met het instellen van een nationaal comité?
Een breed samengesteld comité, vertegenwoordigd door gemeenten, het Caribisch deel van het Koninkrijk, verschillende sectoren, zoals onderwijsveld, bedrijven, maar ook ervaringsdeskundigen, zoals verpleger, onderwijzer, oudere, jeugd

Herdenken, maar ook erkennen

- Woordkeuze is belangrijk, gelet op de gevoeligheid
- Opties zijn: herdenken, erkennen, helen, reflectie
- Doel is stil staan bij de periode van corona en wat dat voor mensen heeft betekend
- Herdenken in de brede zin (zie volgende sheet)
- Erkenning van verlies
- Ook erkennen van verlies van vrijheden door de beperkende maatregelen
- Begrip hebben voor elkaars verhaal en ook gehoord voelen door herkenning van het verhaal van een ander (aandacht voor elkaar)
- Gevoel van saamhorigheid
- Het is een markeringsmoment (dag/dagen/periode) van het einde van alle beperkende maatregelen terug naar 'het normaal'

Waarom herdenken?

- Bewust stil staan bij de overgang van de crisisperiode naar terug naar het 'normale' leven en de periode van herstel
- Niet aan de impact daarvan voorbij gaan: kan gemarkeerd worden dmv momentum van herdenken
- Timing is belangrijk; na laatste stappen 4 en 5 heropeningsplan
- Herdenken creëert sociale verbondenheid en ruimte voor emoties
- Een bijzondere kracht van collectief herdenken is het ervaren van sociale steun
- De saamhorigheid geeft een goed gevoel
- Het verbinden van het verleden, het heden en de toekomst blijkt één van de belangrijkste redenen om te herdenken.

Wat herdenken?

- Al die mensen die zijn overleden aan het corona-virus
- Ook degenen die dierbaren hebben verloren, maar er door de maatregelen niet bij de begrafenis hebben kunnen zijn
- Het 'normale' leven dat voor iedereen op stil/pauze stond
- De langdurige medische gevolgen van besmetting en uitgestelde zorg
- De periode van eenzaamheid voor velen
- Het verlies van werk, het verlies van inkomen
- De zware tijd voor ondernemers
- De moeilijke tijd voor de jeugd door het gemis aan onderwijs, de tijd met studiegenoten en het gebrek aan contacten

Een nationaal comité – Waarom?

Voordelen van een comité:

- Het Kabinet heeft vorige zomer aangegeven dat het initiatief voor herdenken uit de samenleving komt
- Een comité is een manier om dat praktisch vorm te geven en een en ander te bundelen en goed te organiseren
- De rol van de Rijksoverheid is een goede afronding van deze crisis op lichte wijze faciliteren en stimuleren

Een nationaal comité – Wat?

Een organiserend comité kan bundelen van krachten en rollen:

- Ontwikkeling en stimulering van landelijke en lokale activiteiten
- Periode september 2021 – februari 2022
- Advies uitbrengen aan kabinet over wel of niet structureel herdenken in de 21e eeuw

Voorbeelden:

- In het najaar: nationale herdenkingsdag met landelijke herdenking en lokale feesten georganiseerd vanuit gemeenten (voorwaarde: crisis bezworen)
- Rond de kerstdagen en oud en nieuw: Kerstdagen opnieuw organiseren van herdenken, maar dan met alle aandacht voor saamhorigheid en weer samen kunnen zijn. Voortbouwen op 'Aandacht voor elkaar'.
- In het voorjaar 2022: In februari aandacht voor de uitbraak van de crisis twee jaar geleden en alle slachtoffers die sindsdien zijn gevallen, maar ook voor eenzaamheid en de solidariteit die we met elkaar hebben opgebracht (bijvoorbeeld klappen zorg)

Een nationaal comité - Wie?

Een brede samenstelling: combinatie van bestuurders en ervaringsdeskundigen

- Voorzitter, *bijv.* Bruno Bruins
- Bestuurlijke top sectoren:
 - Namens onderwijs, bedrijven, zorg, media, cultuur
- Gemeenten
- Ervaringsdeskundigen:
 - Verpleger, onderwijzer, ondernemer, kunstenaar, ZZP-er, oudere, jeugd
- Wetenschap rouw/zingeving:
 - Bijvoorbeeld via de KNAW vragen

Indicatief tijdpad en mogelijke voorwaarden

- **Tijdpad:**

- Maart/april: ambtelijke voorbereidingen en verkenningen
- April (26e): agenderen voor de bestuurlijke klankbordgroep
- April/mei: politieke besluitvorming
- Juni/juli: organiseren van de aanpak en uitvoering
- Oktober-februari 2022: uitvoering programma en acties

- **Randvoorwaarden uitwerken en in kaart brengen, zoals:**

- Comité: benoemen voorzitter
- Instellingsbesluit: juridische basis adviestaak en uitvoering events
- Secretariaat: beleggen bij DGSC19
- Budget: 2 á 3 landelijke events, communicatie en secretariaat. Kosten worden vooraf met MinFin afgestemd.
- Eigen bijdragen/vrijwilligheid: lokale events “om niet”.

Bijlagen

Wat is er eerder over in de pers gekomen?

Trouw, 17 juli 2020:

- Er komt een nationale herdenkingsdag naar aanleiding van de coronacrisis, maakte premier Rutte eind vorige week bekend.
- Die dag zal ergens na de zomer plaatsvinden en is bedoeld om stil te staan bij alles wat er gebeurd is. *“Een moment van bezinning waarop we samen terugkijken, verhalen delen en hoopvol vooruitblikken.”*
- De dag moet sterk regionaal worden opgetuigd. Het kabinet neemt dus wel het initiatief, maar Rutte lijkt te hopen dat andere maatschappelijke spelers het zullen overnemen.

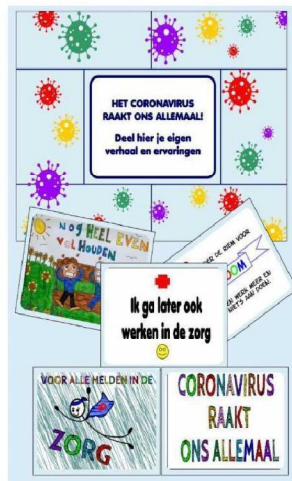
NRC, 9 september 2020:

- Op dinsdag 6 oktober wordt een **eenmalige** herdenkingsdag georganiseerd om stil te staan bij alles wat er is gebeurd in de periode sinds de uitbraak van het coronavirus.

Wat gebeurt er in NL? Een kleine greep

*Lesmateriaal scholen:
een herdenkingsmuur
in de klas*

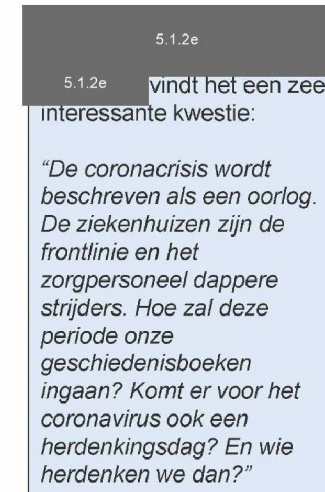
*Wat langer terug, maar om op
te halen: collectieve solidariteit,
zoals klappen voor de zorg*

*Lokale initiatieven, bv hart
van troost in Amsterdam,
Diemen Weesp*

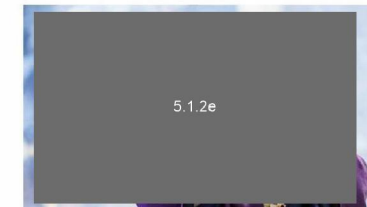
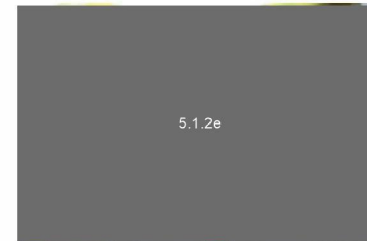

*Discussie en opiniemakers
media en wetenschap*

Wat gebeurt er internationaal?

- NRC, 21/2/21. *De Verenigde Staten hebben maandag de half miljoen coronadoden in het land herdacht. President Joe Biden hield een korte herdenkingsplechtigheid bij het Witte Huis.*
- [Photo Essay – Corona Time Capsule \(wordpress.com\)](#)
- [Coronavirus obituaries: Remembering the lives lost | NBC News](#)
- Tagesschau 27/2/21. *Die katholische Kirche hat an die Opfer der Corona-Pandemie erinnert.*
- Arte, 21/1/21. *Il y a un an, l'OMS de Chine signalait un premier cas de pneumonie, renommée par la suite Covid-19. Après deux grands confinements, où en est-on?*

Samenhangende trajecten

- “Aandacht voor elkaar” is een initiatief van overheid met verschillende partijen om de verhalen van burgers met elkaar te delen om elkaar zo de crisis door te helpen.
- Samen met de departementen wordt de directe schade van de COVID-19-crisis in kaart gebracht. Daarnaast wordt in beeld gebracht wat de lessons learned in relatie tot de corona-gerelateerde herstelopgaven zijn.
- In het LT-team Nederland na de crisis werken alle departementen, gemeenten, provincies, het RIVM en planbureaus SCP, PBL en CPB samen aan de vraag: hoe kunnen we Nederland herstellen en vernieuwen naar aanleiding van de coronacrisis? Welke *herstelopgaven* en *vernieuwingskansen* zien we, zodat we gezamenlijk als samenleving aan een perspectief voor de komende jaren kunnen bouwen? In dialoog met de samenleving (www.watisjouwidee.nl) en door samen te werken met (belangen)organisaties, bedrijven en wetenschappers halen we ideeën voor herstel en vernieuwing op.
- Informatie uit deze dialoogtafels (bijv. wat mensen aangeven belangrijk te vinden, zoals herdenking en gezamenlijk stilstaan bij rouw) kan worden meegenomen als input voor herdenkingsactiviteiten.